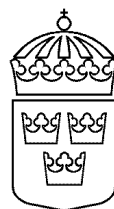

Riksdagens protokoll 1997/98:11

Tisdagen den 7 oktober

Kl. 14.00 – 15.11

Protokoll
1997/98:11

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 1 oktober.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att bordläggningsplenum skulle äga rum *fre-
dagen den 10 oktober kl. 12.00* och att interpellationssvar denna dag
utgick.

3 § Svar på interpellation 1997/98:5 om Europarådets kommande toppmöte

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jan Bergqvist har frågat mig vilka frågor regeringen tänker sätta i fokus för att uppnå bästa tänkbara resultat vid Europarådets andra toppmöte. Jan Bergqvist har även frågat vad regeringen avser att göra för att utveckla Europarådet till ett allt bättre redskap i kampen för demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Europarådet är för närvarande en organisation i förvandling. Efter Berlinmurens fall har rådet genom sin utvidgning snabbt utvecklats i alleuropeisk riktning. Samtidigt som rådet har en särskild roll på vissa områden agerar andra internationella organisationer inom delvis samma verksamhetsfält. EU och NATO står inför viktiga utvidgningsprocesser. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har vidgat och fördjupat sitt samarbete. Allt detta påverkar självfallet Europarådet och dess verksamhet. Vi kan emellertid konstatera att rådet i dag – vid sidan av FN, OSSE, EU och NATO – utgör en oundgänglig del av det i vid mening säkerhetsfrämjande arbetet i det nya Europa som håller på att ta form.

Det är mot denna bakgrund som det andra toppmötet skall ses. Vår grundläggande tanke är att toppmötet bör befästa och stärka Europarådets existerande organ och verksamhetsområden. Från svensk sida förespråkar vi därför en koncentrerad dagordning som fokuserar på Europarådets kärnverksamhet och kan utmynna i en slutdeklaration med politiska målsättningar och en aktionsplan med konkreta förslag.

Den preliminära dagordningen, som vi har varit med om att utforma, kan indelas i fyra avsnitt: 1. demokrati och mänskliga rättigheter, 2. sociala frågor, 3. medborgares säkerhet samt 4. demokratiska värden och kulturell mångfald. Sverige har i förhandlingarna särskilt verkat för att barnens ofta utsatta situation och behov av skydd uppmärksammas såväl i övergripande mening som beträffande det svåra problemet med sexuellt utnyttjande av minderåriga.

När det så gäller frågan om vad regeringen avser att göra för att utveckla och förbättra Europarådet ser vi det som en huvuduppgift att organisationens kärnverksamhet konsolideras, bl.a. genom att de instrument som står till dess förfogande förfinas.

Avgörande för Europarådets trovärdighet är att de grundläggande kraven på demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer upprätthålls, inte minst i de nya medlemsländerna. En försvagning av dessa krav måste motverkas med alla tillgängliga medel. Europarådet har därför infört en särskild procedur för att granska hur medlemsstaterna uppfyller sina åtaganden. Regeringen fäster stor vikt vid denna metodiska och återkommande uppföljning, eftersom demokratiseringsprocesser och upprättande av fungerande rättsstater inte kan slutföras över en natt. Vi måste alla arbeta kontinuerligt för att inte bara upprätthålla utan även förstärka de demokratiska och rättsstatliga principerna, och detta gäller även i gamla medlemsländer.

Regeringen konstaterar vidare med tillfredsställelse att en ny domstol med heltidsarbetande domare i Strasbourg kommer att etableras under 1998. Härigenom förstärks skyddet av de mänskliga rättigheterna ytterligare. Vi stöder Finlands förslag om tillsättandet av en särskild kommissionär för mänskliga rättigheter som kan sprida information om de rättsliga procedurerna. På det sociala området vill regeringen verka för metodiska och konkreta åtgärder för ökad social sammanhållning.

Europarådets viktigaste uppgift är att befästa och förstärka den värdemenskap som organisationen förvaltar. Särskilt gäller detta främjandet av demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Det är detta arbete som vi från svensk sida kommer att lägga huvudvikten vid även i framtiden.

Anf. 2 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Att jag har väckt interpellationen beror på att jag hoppas och tror att det möte som äger rum i Strasbourg i Frankrike på fredag och lördag den här veckan kan bli av stor betydelse för Europas framtid. Det är ett unikt tillfälle. Här träffas stats- och regeringschefer från så gott som alla länder i Europa – 44 länder, varav 40 medlemsländer och 4 länder som har gäststatus i Europarådet. Egentligen är det bara Vitryssland och Serbien–Montenegro som inte deltar. Att de inte är med beror, tyvärr, på att deras regimer har uppträtt på ett sådant sätt och kränkt mänskliga rättigheter så grovt att de inte har något att bidra med i en diskussion om hur vi skall gå till väga för att stärka rättsstaten, demokratin och de mänskliga rättigheterna.

Jag känner till Sveriges förberedelser och vet att Sverige har lagt ned mycket tid och kraft på att förbereda sin insats och sina bidrag till mötet. Jag hoppas verkligen att Europas politiska ledare inte ser detta möte som

ett i en lång rad av andra möten utan att de ser det som ett historiskt tillfälle att intensifiera samarbetet för fred, demokrati och rättvisa.

Jag tror att man redan nu kan säga att förberedelsearbetet har kommit så långt att vi kan räkna med en politisk deklaration som är bra och välformulerad, men det är inte nog med en bra och välformulerad politisk deklaration. Det behövs också en stark och konkret handlingsplan. De politiska ledarna måste visa en bestämd vilja att ge politisk kraft och styrka åt Europarådet i framtiden. Jag hoppas att utrikesministern håller med mig om att ministerkommitténs beslutssystem måste bli bättre. Ministerkommittén måste kunna ta beslut snabbare, speciellt när det uppstår en kris i Europa som Europarådet behöver uppmärksamma och engagera sig i för att lösa.

Europarådets övervakning av hur det står till med demokrati och mänskliga rättigheter i medlemsländerna behöver också få ett starkare stöd i praktiken. Vad tror utrikesministern om att få representanterna för länderna att göra ett mera formellt åtagande om att man aktivt kommer att medverka i själva genomförandet av övervakningen i varje land?

Den enskilda fråga som jag tycker är allra viktigast är frågan om barnens säkerhet och trygghet. Sverige bör pressa på för att alla medlemsländer skall komma till rätta med varje form av kränkning mot barnen. Låt oss bl.a. försöka få en samling där alla med kraft bekämpar produktion, spridning och innehav av barnpornografi!

Utrikesministern säger: "Avgörande för Europarådets trovärdighet är att de grundläggande kraven på demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer upprätthålls, inte minst i de nya medlemsländerna." Jag instämmer i det. Men vad säger då utrikesministern om ett gammalt medlemsland som Turkiet som, tyvärr, ofta bryter mot internationell lag och där man kan säga att det dagligen sker brott mot mänskliga rättigheter?

Anf. 3 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Europarådet är en av de äldsta europeiska samarbetsorganisationerna. Det är en organisation som jag tycker är mycket viktig. Precis som Jan Bergqvist gör nu har jag tidigare suttit i parlamentarikerförsamlingen. Inte minst att organisationen har en parlamentarisk förankring som är litet ovanlig i dag tycker jag hör till Europarådets fördelar.

Dessutom är detta det samarbetsorgan som framför allt arbetar med demokrati och med rättsstatens principer. Det betyder så mycket också när det gäller att arbeta för fred, därför att demokratier söker säkerhet i samarbete, inte i avskräckning. Egentligen kan man säga att en utvecklad demokrati är det enda effektiva vapnet för att förebygga konflikter. Därför är Europarådet synnerligen viktigt. Det skulle, tycker jag, behöva få en större plats också i den svenska debatten. Vi har inför toppmötet färdigställt en ny informationsskrift som jag gärna gör litet propaganda för. Det är viktigt att man får ordentlig kunskap om den här organisationen och dess möjligheter.

Möjligheterna kan alltid tas till vara ännu bättre. Ministerrådet har litet svårt att komma fram till beslut, det är alldeles sant. Det skall vara enhälliga beslut, och det är inte alltid så lätt. Men bara det att man tar upp en fråga i ministerrådet och för en diskussion om den, t.ex. om landet Turkiet och situationen där, är ändå att påverka.

Prot. 1997/98:11

7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Övervakningsmekanismen är mycket väsentlig. Det räcker inte att man en gång har anslutit sig till det Europarådet står för, utan man är hela tiden utsatt för en övervakning. I Turkiet har man känt av det många gånger. Här finns domstolen för de mänskliga rättigheterna, här finns ministerkommitténs övervakning och här finns parlamentarikerförsamlingens ständigt återkommande diskussioner. Vad gäller Turkiet finns också en kommitté mot tortyr, som inrättades under den europeiska konventionen mot tortyr. Den har besökt Turkiet och kommit med rekommendationer och kritisk granskning av Turkiet. Här gör Europarådet saker och ting, men kan naturligtvis göra ännu mycket mer.

Vi har inför det här toppmötet från svensk sida särskilt hållit fram barnens situation. Vi har ända sedan FN:s toppmöte om barnen känt ett särskilt ansvar för att alltid hålla fram barnens situation. Det finns också ordentligt med i förberedelserna för detta toppmöte. Det kommer förhoppningsvis också att återfinnas i den deklaration som kommer ut av toppmötet.

På det viset är de frågor som Jan Bergqvist tar upp sådant som vi har arbetat med. Men i alla dessa sammanhang skulle man naturligtvis önska att ännu mer av den svenska synen fick genomslag. Men jag tycker ändå att vi, så långt vi kan se inför det här toppmötet, kan vara relativt nöjda.

Anf. 4 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag hälsar med tillfredsställelse utrikesministerns deklaration om att det är viktigt att vi även i Sverige får en bred och djup diskussion om Europarådet och ökade kunskaper om det.

Även om det inte på något sätt är ett huvudsyfte med toppmötet att göra Europarådet mer synligt, kan vi räkna med att massmediernas intresse kommer att dras till detta mycket unika möte som sker i Strasbourg. Där finns, förutom vår egen statsminister, Finlands Martti Ahtisaari och Danmarks Poul Nyrup Rasmussen. Där finns Jeltsin, Tony Blair, Helmut Kohl, Jospin, Jacques Chirac och alla de andra förgrundsfigurerna i europeisk politik. Vi har inte råd att avstå från möjligheten att utnyttja det här tillfället för att öka kunskaperna och informationen om vad Europarådet är för någonting.

Vi som arbetar med och i Europarådet får erkänna att vi hittills inte har lyckats med att ge medborgarna tillräckliga kunskaper om vad Europarådet står för. Det innebär i sin tur att vi inte fullt ut kan utnyttja organisationens resurser och möjligheter. Skall vi kunna bygga ett Europa med fred och framsteg är det viktigt att de medborgare som bygger och bor i Europa kan samlas kring gemensamma värden, som bygger på respekt för mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet. Det är viktigt att det internationella samarbetet inte sker ovanför huvudet på medborgarna, utan att de kan vara en aktiv del i detta. En grundförutsättning för det är att man får kunskaper och information så att man kan medverka.

Tyvärr sker det ständigt en förväxling och sammanblandning mellan EU:s högsta beslutande organ rådet och Europarådet. Var det inte oförskämt och fräckt av EU att när man skulle döpa rådet kalla det för Europeiska rådet, trots att det redan fanns någonting som hette Europarådet? Detta har lett till precis det man kunde vänta sig, nämligen en ständig sammanblandning av dessa. Det har skett olycksfall i arbetet inom Utrikesdepartementet och det har skett här i riksdagen. Då är det inte heller

underligt att man ständigt i medierna och bland allmänheten blandar ihop detta. Många tror att Europarådet, ja, det är väl något EU-organ i Bryssel. Det är viktigt att vi kan brygga över den här informationsklyftan.

Jag tror att det i nästa sekel kommer att växa fram ett nytt politiskt och institutionellt landskap. Där har Europarådet en viktig och framträdande roll att spela, såsom en europeisk institution för hela Europa, med en domstol för mänskliga rättigheter för alla Europas medborgare och med en parlamentarisk församling för hela Europa.

Anf. 5 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Europarådet var tidigare, eftersom det var det äldsta samarbetsorganet, ett mycket tydligt organ för Europas demokratier. Medlemskretsen var avgränsad, men det fanns också på annat sätt mycket tydliga avgränsningar.

Sedan tyckte regeringarna och parlamentarikerna inom Europarådet att det var tid att öppna sig, att ta in också länder som var på väg mot demokrati, men som inte var fullfjädrade demokratier. Detta har litet grand gjort att Europarådet är i omvandling.

Jag tycker att det är bra att Europarådet har gjort på det sättet. Det är mycket bättre att ha också de länder som inte är fullfjädrade demokratier med. Man kan då arbeta med deras problem inifrån, i stället för att peka finger åt dem och tala om hur det skall vara.

Men det har försatt Europarådet i en ny situation som ibland inte är enkel. Man har i och för sig varit i den situationen länge just när det gäller Turkiet, som under sin period som medlem, sedan 1950, inte alltid har varit så demokratisk. Men Europarådet är viktigt som en normgivande organisation, där man på djupet får diskutera demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Dessutom är det inte bara vad man säger på möten, t.ex. vad dessa viktiga stats- och regeringschefer säger på toppmötet, som är väsentligt. Europarådet är nu för tiden också en aktiv organisation vad gäller att förändra vardagen. Det Europarådet har gjort i Albanien och Bosnien är goda exempel på detta. Man har utbildat poliser, domare och fängelsepersonal. På samma sätt gick man ganska konkret in i Ryssland när Ryssland blev medlemsstat. Det här tror jag att det är mycket bra att man gör. Jag hoppas att Europarådet också vad gäller området barn och barnens rätt kan vara ganska praktiskt i sitt angreppssätt.

Kort sagt, Europarådet har en viktig roll att spela i dag. Jag är alldeles övertygad om att det har en än större roll att spela framöver.

Anf. 6 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Det märks på utrikesministerns inlägg att hon är väl insatt i hur Europarådet arbetar och noga följer utvecklingen liksom att vi från Sverige driver på. Det är tryggt att ha en utrikesminister som har den inställningen och som också agerar i enlighet med detta.

Jag vill till slut för min del bara ge ett exempel på vad Europarådet kan innebära konkret för enskilda människor. Till stor del tack vare insatser från en tidigare ledamot av den svenska riksdagen, Hans Göran Franck, har Europarådet skärpt kravet vad gäller dödsstraffet. Det ställs

Prot. 1997/98:11

7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

krav på att det land som skall kunna bli medlem måste avskaffa dödsstraffet.

Detta är inte så alldeles enkelt för en del av länderna i det forna östblocket, eftersom det i flera av de här länderna tyvärr finns en folkmajoritet till förmån för dödsstraffet. Det krävs där upplysning och information om vad det faktiskt är fråga om.

Att Europarådet driver krav på att dödsstraffet skall avskaffas har i praktiken inneburit att ett betydande antal medborgare i Europa som skulle ha avrättats, om inte deras hemland hade börjat samarbeta med Europarådet, i dag lever. Det är fortfarande en kamp. Det förekommer ännu avrättningar i den östra och även i den södra delen av Europa, och därför är det här viktigt.

Vi kan dock se att tack vare de insatser som Hans Göran Franck gjorde i Europarådet i ett tidigare skede har många människors liv räddats. Det känns väldigt fint att vara med i en organisation som åstadkommer sådana resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1997/98:1 om de psykiskt sjukas situation

Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser att vidta dels för att garantera att de psykiskt sjuka får väl anpassad vård, dels för att förebygga självmord inom samma grupp. Hon har vidare frågat om regeringen har vidtagit några åtgärder för att ge de psykiskt sjuka som i dag är hemlösa bostad samt om regeringen avser att agera aktivt för att prioritera de grupper som inte själva kan tala för sig.

Psykiatrireformen som trädde i kraft den 1 januari 1995 hade som mål att ge psykiskt störda med långvariga funktionshinder samma möjligheter att leva ett gott liv som alla andra medborgare. Det tydligaste inslaget i reformen var att patienter som tidigare vårdades på stora slutna institutioner skulle erbjudas ett gott boende samt få vård och stöd i öppna former inom kommunen.

Socialstyrelsen följer upp genomförandet av reformen på regeringens uppdrag och avger årligen delrapporter. *Är vi på rätt väg?* Så har Socialstyrelsen rubricerat sin delrapport från juni 1997 om genomförandet av reformen. Jo, det är vi, men det brister fortfarande.

”Samarbetet mellan kommuner och landsting präglas fortfarande av de betydande intressemotsättningar som finns på ett institutionellt plan mellan huvudmännen”, skriver Socialstyrelsen i sin delrapport. Till stor del beror, enligt min mening, svårigheterna att etablera en bättre samverkan på kulturella och vårdideologiska skillnader mellan personal från psykiatri respektive socialtjänsten. Alla vet att det tar tid – och kräver ömsesidig respekt och förståelse – att överbrygga sådant.

Jag har träffat företrädare för såväl kommuner och landsting som RSMH och Riks-IFS, Intresseförbundet för Schizofreni, för att diskutera vad som kan göras för att påskynda processen. Även om jag vet att med-

vetenheten om problematiken är stor, kommer det att krävas ett målmedvetet arbete från alla parter under lång tid framöver.

För att underlätta processen har staten inom ramen för det stimulansbidrag om sammanlagt 1,2 miljarder kronor som anslagits i samband med psykiatrireformens genomförande, avsatt 943 miljoner kronor för samarbetsprojekt mellan kommun och landsting.

Chatrine Pålssons fråga om regeringen avser att vidta åtgärder för att förebygga självmord bland psykiskt sjuka skall ses mot bakgrund av att denna grupp är överrepresenterad i självmordsstatistiken.

Det är viktigt att arbeta för att motverka att människor hamnar i en situation då de anser att livet är så outhärdligt att de beslutar att ta sitt eget liv. Sedan 1994 arbetar Centrum för suicidforskning och prevention med dessa frågor. En nationell handlingsplan för självmordsprevention som innefattar en mängd olika aktörer har utarbetats och har fått en bred spridning i samhället.

Antalet självmord har minskat med ca 20 % under de senaste 15 åren. En svag ökning har dock skett det senaste mätbara året, 1995, men det är ännu inte möjligt att uttala sig om orsakerna till detta. Regeringen följer dock utvecklingen noga.

Att antalet hemlösa med psykiska funktionshinder ökat ser jag allvarligt på. Även om frivilligorganisationerna inte skall ersätta det allmänna skyddsnätet, utför de ett oerhört viktigt arbete för dessa människor. Ibland är det också bara de som kan få kontakt med de hemlösa. Därför har jag tagit initiativ till att ideella organisationer skall få möjlighet att – i samverkan med kommuner och landsting – utveckla alternativa stöd- och boendeformer, uppsökande verksamhet m.m. riktat till hemlösa med psykiska funktionshinder. Från Allmänna arvsfonden har 30 miljoner kronor avsatts under tre år till arbete för hemlösa med psykiska problem.

Vidare är regeringens klart uttalade målsättning att det utökade statsbidrag om sammanlagt 16 miljarder kronor som kommuner och landsting tillförs under åren 1997–2000 bl.a. bör användas till att ge de psykiskt störda en bättre vård och omsorg. Jag har också glädjande nog redan nu erhållit information om att centrala Stockholms sjukvårdsområde har använt en del av dessa pengar till att starta ett projekt för hemlösa med psykiska funktionshinder.

Svensk sjukvård och omsorg bygger på grundtanken att respektive huvudman är den som är bäst skickad att göra de prioriteringar som behövs i det enskilda fallet samt att organisera sin verksamhet därefter.

Prioriteringar inom vården bör dock, enligt riksdagens nyligen fattade beslut, ske enligt tre grundläggande principer:

1. människovärdesprincipen: alla människor har lika värde och samma rätt oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället,
2. behovs–solidaritets-principen: resurserna bör fördelas efter behov, och
3. kostnadseffektivitetsprincipen: vid val mellan olika verksamheter eller åtgärder bör en rimlig relation mellan kostnader och effekt, mätt i förbättrad hälsa och förhöjd livskvalitet, eftersträvas.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Med utgångspunkt i dessa värderingar har en indelning i fyra olika prioriteringsgrupper gjorts. Personer med nedsatt autonomi, vilket personer med psykiska störningar ofta har, tillhör den högst prioriterade gruppen.

Vi behöver alla mer kunskap om psykiska störningar och sjukdomar – politiker, tjänstemän, personal i vård och omsorg samt inte minst allmänheten. Jag förväntar mig att den nationella kommitté som regeringen tillsatt för att utarbeta mål och strategier för arbetet med folkhälsofrågorna tar initiativ till ett brett samtal med svenska folket om psykisk ohälsa och psykiska sjukdomar – som ett av våra stora folkhälsoproblem. Vi måste alla lära oss förstå och acceptera att människor med psykiska funktionshinder finns mitt ibland oss. Det är människor med samma behov som vi andra – en bostad, ett arbete eller annan meningsfull sysselsättning och möjlighet att få leva ett rikt socialt liv.

Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill först tacka socialministern för ett väl genomarbetat svar. Jag känner också att det finns mycket engagemang i svaret.

Skälet till att jag har ställt min interpellation är att jag under det senaste året har sett hur väldigt många människor känner sig bortglömda därför att de har en sjukdom som är psykisk. Det är kanske inte lika lätt att vare sig för sjukvården eller till vännerna säga att man har drabbats av en depression eller har fått en psykos. Det är lättare att tala om att man skall opereras för blindtarmen eller någonting dylikt. Det är inte så lätt att göra någonting åt detta, men jag känner att det är viktigt att vi lyfter fram det.

Jag vill gärna läsa ur ett brev. När det blev känt att jag hade ställt denna interpellation fick jag ett brev:

”Hej! Jag vet att du har ställt en interpellation om de psykiskt sjuka. Jag tillhör själv gruppen ’lättare sjuka’. Diagnos: Personlighetsstörning med ångest, nedstämdhet, spänningsvärk och bulimi. Trots att mina besvär kvarstår, upplever jag nästan att jag har blivit ’utslängd’ från psykmottagningen. Visst har jag fått recept för fyra månader, och visst fick jag ny tid om ett år. Men därutöver intet.

Det känns bittert att höra: ’Du blir tydligen inte bättre.’ Man lämnar mig att möta hösten, då jag alltid försämras, utan hjälp. Från psykmottagningens sida har jag mött ett minskat engagemang, kortare och kortare läkarbesök med ett minimum av frågor. Min bulimi behandlas inte, och mina självmordstankar tas inte upp. Samtalskontakt har inte ifrågasatts. Om jag hade råd skulle jag inte tveka att söka privat för att få det minimum av vård jag behöver, en läkare att känna förtroende för, en mänsklig kontakt för hjälp över de värsta perioderna. Allt oftare handlar det om att ta alkohol till hjälp i stället.

Varför tar jag inte upp detta med min läkare och kräver att få det jag vill ha? Det är här sjukdomen kommer in i bilden. Jag förmår inte. Jag tycker att jag har försökt så gott jag har kunnat. Varje gång jag går hemifrån är jag inställd på att be om en annan medicin, men kommer varje gång hem med samma recept och en stor känsla av tomhet och att ingen bryr sig om hur det går med mig. Visst är jag kvinna och ingen ungdom längre – inte värd att satsa på. Misstanken att jag är utsatt för besparingar och med bättre vård skulle må betydligt bättre gör mig arg.

Vad jag vill påpeka är, att som psykiskt sjuk har man av flera olika skäl svårt att tillvarata sina intressen. Jag är orolig för att resurserna har minskat för alla typer av psykiskt sjuka. Det lidande som självmordstankar innebär syns inte i statistiken.

Tack för att jag fick ta upp din tid.”

Det här får vara en röst för hur många människor känner sig. Jag vet mycket väl att man inte vare sig i regeringen eller här i riksdagen kan ta upp personliga fall. Det är så mycket av principer och attityder i sjukvården som bestäms härifrån. Det skapas ibland trender även i sjukvården. Vi talar då om att vi är tvungna att lyfta fram alla de sjuka. Men jag tror att de psykiskt sjuka är de som måste få vår uppmärksamhet den kommande mandatperioden.

Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Ja, Chatrine Pålsson, precis så tror jag att det är. Jag tror dessutom att om vi tappar kontakten med alla de personliga fallen, vet vi inte längre vad vi gör. Det är otroligt viktigt att upprätthålla sin känslighet och sin förmåga att lyssna och ta till sig.

Det har gjort starkt intryck på mig att i samband med att jag har börjat sätta mig in i frågan har jag fått så många brev från t.ex. förtvivlade föräldrar. Där framgår det att de som anhöriga känner sig väldigt utsatta och undanskuffade. Ingen vill riktigt lyssna, och ingen vill ta orossignalerna på allvar. Även patienter skriver och är förtvivlade.

Samtidigt finns det en entydig bild: Man vill inte tillbaka till en gammal ordning där man var inlåst. Man vill inte se sig beskriven som någon i en grupp livsfarliga galningar.

Vi har alla ett ansvar att se till att vi skaffar oss mer information.

För den här kvinnan går det att se att det behövs en rad insatser. Naturligtvis behöver primärvården ta tag i detta – dit hon förmodligen går regelbundet och har en läkarkontakt som skriver ut recept. Man kunde önska att det fanns en form av öppenvård för henne där också socialtjänsten besöker henne.

Vid olika besök ute i landet får jag fram goda exempel på hur det går att bygga upp en sådan verksamhet, ett boende som stödjer och är till god hjälp för personer med den sortens problem och sjukdomar, hur det går att ordna kontakterna med socialtjänst och psykiatri på ett bra sätt och hur det går att ordna aktiviteter. Det är viktigt att vi tar fram den sortens förebilder och exempel. Man skall också förstås kunna hänvisa till kamratstödjande verksamhet – flera organisationer har det. Det handlar ju om att få hjälp när det känns litet jobbigt och en social kontakt.

Jag har varit ännu tuffare än vad Chatrine Pålsson tycker. Jag har i en artikel sagt att man kanske inte vinner några val på att prata för de psykiskt sjukas rättigheter och möjligheter. Däremot kan man förlora val på att lägga ned ett akutsjukhus. Icke desto mindre måste vi vara många som pratar för de psykiskt sjuka, när de inte själva alltid kan tala med egen röst eller organisera sig eller mobilisera ett samhälle.

Jag tänker göra allt vad jag kan för att följa upp frågan och se till att pengarna styrs till att ordna ett bättre liv för de psykiskt sjuka. Det var det som var meningen med psykiatireformen.

Prot. 1997/98:11

7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det finns en del statistik som bekräftar den oro som både socialministern och jag känner är befogad. Enligt en uppgift ger kommunerna bara 1 000 av de 30 000 psykiskt funktionshindrade ett vettigt boende. Jag hoppas att något i den statistiken är fel. Enligt Kommunaktuellt den 16 januari vet inte en tredjedel av Sveriges kommuner hur många psykiskt sjuka det finns i kommunerna. Över hälften av Sveriges kommuner har inte ordnat med det särskilda boendet för psykiskt handikappade. I Läkartidningens ledare nr 18/97 skriver författaren att det är oroande att bristerna förblivit så stora trots det treåriga extra statsbidraget på 1,2 miljarder. Detta stimulansbidrag upphör 1998. Då kan man fråga sig hur kommunerna kommer att klara sig.

Jag vill genast nu säga till Margot Wallström, att jag är väldigt glad för de pengar som regeringen har avsatt för kommuner och landsting. Margot Wallström vet att vi kristdemokrater har talat mycket för detta de senaste åren. Men frågan är hur man skall kunna klara av detta så att det verkligen blir en prioritering av dem som verkligen har de största behoven men inte orkar efterfråga dem.

Jag är också litet orolig över den likriktning som ofta sker i svensk sjukvård. Det var tusentals platser på mentalsjukhusen när de lades ned. Vi är överens om att många av människorna har fått det mycket bättre. Men vi behöver fortfarande en viss mängd slutenvård, vi behöver öppna vårdformer och vi behöver rehabiliteringsteam. Vi behöver en mängd kompetens.

Om det finns en stor mångfald, får människor plats i den vårdform som passar just dem bäst. Därför vill jag fråga socialministern om det inte är viktigt att vi som politiker och beslutsfattare och ansvariga för dessa frågor talar mer för denna mångfald, så att människor verkligen kommer på rätt vårdnivå. Den skall varken vara för låg eller för hög.

Jag är glad för att Margot Wallström i sitt svar lyfte fram de ideella organisationerna. Jag har själv besökt natthärbärgen här i Stockholm. Jag beundrar den verksamheten. Det gör Margot Wallström också. Man får pengar att utveckla en sådan verksamhet för de hemlösa. Det tycker jag är jättebra. Men vi kanske kan sträcka ut handen på fler nivåer i samhället för att just få den bredd som behövs för dessa människor. De är ofta bortglömda, ensamma och i ett *stort* behov av medicinsk vård med gott kunande.

Jag är ibland litet rädd för att lika väl som kommunerna undervärderar de sjukdomar som de äldre hade när ädelreformen genomfördes, anser kommunerna att de inte behöver den psykiska kompetensen. Det är endast socialtjänsten som får möta dessa behov. Jag tror att det är viktigt att den psykologiska och psykiatriska kompetensen finns som en del i primärvården. Jag vill fråga socialministern vad hon tycker om det.

Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Som ni hör är vi alltid lika vänliga och artiga mot varandra. Så försökte Chatrine Pålsson ändå spetsa till frågorna litet, och det var väl på tiden att vi talar om vad det egentligen handlar om. Jag har varit mycket kritisk till uppgiften att det faktiskt bara var en tredjedel av kommunerna som visade sig ha en ordentlig inventering. Min bedömning är att det faktiskt var en något för optimistisk tidsplan för reformen. Det

är en så stor reform och den handlar om så känsliga frågor, att jag tror att man överskattade förmågan att både överbrygga skillnaderna mellan psykiatri och socialtjänst och överbrygga de kulturskillnader som finns. Det har tagit tid att hitta samverkansformer. Det har jag märkt när jag varit på olika konferenser där man försöker mötas och samtala kring patienterna. Det är säkert en del av förklaringen.

Inte desto mindre skall jag naturligtvis följa upp detta mycket noga. Jag tror också att det satte litet fart att vi pekade ut den här frågan i budgetpropositionen och vårpropositionen tidigare och säger att man nu först och främst måste se till att man har en bra inventering och en bra grund så att man vet hur man skall bygga vidare. Tanken är att man med den som grund skall kunna avgöra rätt vårdnivå. Det totala utbudet måste finnas. Självklart spelar psykiatri en mycket viktig roll. Där kommer Socialstyrelsen med en utvärdering under hösten som säkert kommer att hjälpa till att både skapa debatt och kanske hjälpa psykiatri framåt. Sedan finns uppgifterna att ordna boende. Men den uppgift som Chatrine Pålsson angav är nog felaktig. Enligt vad Socialstyrelsen rapporterar finns 50 % i gruppboende i dag av dem som man säger är medicinskt färdigbehandlade. De finns i gruppboende. Jag vet att man söker efter olika vettiga boendeformer, för där handlar det också om att grannarna säger ifrån att de inte vill ha några tokiga människor här. De vill inte ha sådana som är psykiskt sjuka här, utan de får bo någon annanstans. Hur skall vi då ordna en integrering i samhället? Hur skall vi hitta former som är kloka och bra, och hur skall vi få en information till allmänheten som gör att man inte känner den här rädslan?

Jag har sett bra exempel. Jag var i Kalmar, där man hade använt det som tidigare var studentbostäder. Det finns fler exempel där man hittat bra mellanformer och bra sätt att hantera detta.

Uppgifterna finns, det är bara att börja att bocka av. Men det var som sagt litet väl optimistiskt. Det kan behövas blåslampa på kommunerna i fortsättningen också.

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det här inlägget vill jag ägna åt självmordspreventionen. Jag vet mycket väl att Centrum för suicidforskning gör ett fantastiskt bra arbete och att man verkligen har gjort en nationell handlingsplan. Enligt de siffror som jag har i minnet är det ungefär 1 500 personer varje år som tar sitt liv. Det är alltså många fler än vad trafiken skördar. Jag tror också att det är ungefär 500 dödsfall där man inte riktigt kan säga om dödsorsaken är självmord eller om det är någon annan orsak. Vi vet att det är många tusen, uppåt 10 000, som försöker ta sina liv.

Det här är siffror men bakom varje siffra finns en kaotisk situation, kanske i slkten, familjen, ensamheten, relationen. Det här är ändå en jättestor fråga. Jag har ibland undrat över sådana här tabubelagda frågor: På vilket sätt skall man med mjukhet och tydlighet få ut dem i samhället så att det blir inne att arbeta med dem? Det här är ju ett jättebra sätt. Men jag undrar om det skulle vara ett bra sätt om man antog en handlingsplan här i riksdagen, om man lyfte upp det till en verkligt stor folkhälsofråga. Det kanske skulle gå lättare för enskilda människor att tala om det. Man kanske kunde starta olika grupper, utbilda fler och fler i primärvården. Jag tror att väldigt mycket av preventionen ändå måste ges i basen av

Prot. 1997/98:11

7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

sjukvården, nämligen i primärvården, och i skolorna. Jag tror att det finns många andra ställen.

Jag vill fråga Margot Wallström om det vore ett sätt att riksdagen antog en nationell handlingsplan.

Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Hur ger man dessa frågor status? frågar Chatrine Pålsson. Det är viktigt att lyfta upp dem och säga att det är bra att man arbetar med dessa frågor. Det har att göra med forskning, med specialistutbildning och hela strukturen i ett samhälle hur man behandlar dessa frågor. Jag tycker ändå att vi skall ge Kommittén för nationella folkhälsomål en chans. Den har uppdraget att just väcka en debatt, att se till att vi får folkupplysning kring de här frågorna. Låt oss se först vad den kan åstadkomma. Som ett resultat av det arbetet kan kanske en sådan handlingsplan eller dagordning komma som vi kan anta.

Till sist vill jag bara kommentera det där med självmorden. Det förekom ett tag alldeles hårresande uppgifter om självmord. Det har vi granskat väldigt noga. Vi är i dag enligt den senaste statistiken från 1995 nere i 1 348 personer. Det är alltså en minskning jämfört med tio år tidigare när det var som mest, 1 625 personer. Det finns inget som helst belägg för att självmordsfrekvensen bland psykiskt funktionshindrade skulle ha ökat de senaste åren, enligt Socialstyrelsen, utan det kanske snarare är tvärtom. Troligen kan det vara så att andelen andra grupper som begår självmord har ökat. Trots allt har vi haft en minskning totalt sett. Det går inte att påstå, som det gjorts i några tidningsartiklar, att det skulle vara en katastrofal ökning av självmord, att var och varannan tar livet av sig. Så är det alltså inte. Den undersökning som man har hänvisat till handlar egentligen inte om psykiatireformen utan om en tioårig uppföljning av ett antal patienter från tre mentalsjukhus i Stockholm.

Obehandlad depression leder ofta till en så tragisk utgång. Därför måste man ingripa tidigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:4 om personer med funktionshinder

Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat dels vad jag avser att göra för att funktionshindrade som anlitar andra arbetsgivare än kommunen för sin personliga assistans även framöver skall kunna garanteras möjligheten till detta, dels om jag avser att lyssna på samrådsgruppens synpunkter och därmed snarast ändra beslutet om schablonisering.

Personlig assistans har förbättrat livsvillkoren för många av dem som fått del av stödreformen. Men reformen var från början kraftigt underfinansierad. Såväl personkretsens omfattning som det genomsnittliga antalet assistanstimmar underskattades – när det gäller timmarna mycket kraftigt. Den reform som enligt den dåvarande borgerliga regeringen skulle få kosta 2,4 miljarder kronor kostar numera nästan 4 ½ miljarder

kronor. Det är den socialdemokratiska regeringen, som trots det statsfinansiella läget, sett till att tillföra de medel som krävs för reformens nuvarande omfattning. Det är också min och regeringens avsikt att finna en långsiktig och stabil lösning för stödformen personlig assistans. Diskussioner förs därför bl.a. med handikapporganisationer och företrädare för kooperativen.

Vad gäller Marietta de Pourbaix-Lundins fråga om den schabloniserade assistansersättningen, som införts den 1 september 1997, kan vi inom Socialdepartementet genom de kontakter vi haft med såväl handikapporganisationer som brukarkooperativ konstatera att det inte finns en enhetlig uppfattning om ersättnings- och uppföljningssystemen. Riksdagen har också ganska nyligen, våren 1997, haft möjlighet att pröva frågan om en schablon. I de fall den schabloniserade ersättningen inte ger den assistansberättigade personen kostnadstäckning för hans eller hennes personliga assistans finns möjligheten att med hänvisning till särskilda skäl ansöka om högre ersättning. Den högsta timersättning som nu kan lämnas är 184 kr per timme.

Några brukarkooperativ har framfört att de kommer att få problem till följd av den schabloniserade assistansersättningen eller snarare till följd av att man måste ansöka om utökad timersättning utifrån den enskildes behov. Brukarkooperativ tog tidigare ut en avgift för att anordna personlig assistans. Denna avgift var satt så att den skulle motsvara ett genomsnitt av medlemmarnas kostnader. Vissa av dem hade alltså högre kostnader och andra lägre i relation till avgiften, men kooperativet kunde utjämna kostnaderna mellan sina medlemmar. Vad man i praktiken gjorde var alltså att tillämpa ett slags schablon för kooperativets medlemmar. Detta är nu inte längre möjligt, då prövningen av en timersättning utöver schablonen med hänvisning till särskilda skäl – liksom redovisningen – sker på individuell basis.

En slutsats av detta skulle kunna vara att det inte är en schabloniserad ersättning i sig som är problemet. En viktig fråga är bl.a. nivån eller nivåerna i en schabloniserad ersättning. Detta väcker ytterligare frågor om ersättningssystemet och dess konstruktion i relation till såväl lagens intentioner som möjligheterna att följa upp hur ersättningen används. Det finns olika uppfattningar om detta också bland handikapporganisationernas och brukarkooperativens företrädare. Vissa förordar ersättning för faktiska kostnader, vilket förutsätter redovisning på individnivå, medan andra är emot detta och förordar en annan eller andra modeller.

Jag vill i anslutning till detta och med anledning av Marietta de Pourbaix-Lundins första fråga understryka att jag tycker det är viktigt att värna om såväl mångfalden när det gäller assistanssamordnare som den enskildes möjligheter att fritt välja på vilket sätt han eller hon vill få sin service. Det innebär bl.a. att assistansersättning som lämnas till den assistansberättigade skall grundas på dennes behov och vara neutral i förhållande till på vilket sätt den enskilde väljer att anordna sin assistans.

Jag kan också försäkra Marietta de Pourbaix-Lundin att dialogen med handikapporganisationerna och brukarkooperativen kommer att fortsätta.

Prot. 1997/98:11

7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Anf. 15 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Så har jag fått svaret som jag med stora förväntningar och förhoppningar har väntat på. Tyvärr grusas mina förhoppningar om att socialministern skulle ha förstått och varit beredd att ändra sig.

När den borgerliga regeringen 1994 genomförde handikappreformen, dvs. LSS och LASS, var det en revolution på handikappområdet. Det var första gången som de funktionshindrade – precis som vi andra – kunde välja och fick självbestämmande och integritet. Det var första gången de kunde välja vem som skulle komma hem till dem och hjälpa till med väldigt intima saker, t.ex. med att gå på toaletten. Det skulle också bli kontinuitet till skillnad från hur det var inom hemtjänsten där många olika människor springer in och ut. Nu skulle de handikappade få samma människor som kom och hjälpte dem.

Sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde hösten 1994 har man med pedantisk noggrannhet ändrat, inte en gång och inte två gånger utan tre fyra gånger i de olika lagarna. Det har inte varit fråga om förbättringar utan det har hela tiden varit försämringar. Den senaste försämringen fattades det beslut om i våras och den trädde i kraft nu under hösten. Det gällde assistansersättningen som har schabloniserats och sänkts. Dessutom har man lagt kostnaderna för de första 20 timmarna på kommunerna och underfinanserat detta, eftersom man inte har gett kommunerna pengar för att klara av det.

Vad blir då konsekvenserna? Många kooperativ måste naturligtvis säga upp sin personal. Assistansersättningen räcker inte. En del har redan sagt upp sin personal. Då frågar jag socialministern: Vart tog kontinuiteten vägen?

Visst kan man ansöka om särskilda skäl, men ofta får man nej av försäkringskassan. Och vad händer den enskilde under tiden medan han eller hon väntar på beslut? Konsekvensen blir faktiskt att funktionshindrade som har stora behov kommer bara att kunna ha kommunen som anordnare av assistans framöver. Vart tog valfriheten vägen? Vart tog självbestämmandet vägen? För mig är det här en form av smygkommunalisering. Dels lägger man kostnaderna för de första 20 timmarna på kommunen, dels gör man det omöjligt för den enskilde – speciellt för den som har väldigt stora behov – att välja någon annan anordnare än kommunen. Det innebär en smygkommunalisering.

I budgetpropositionen säger Socialstyrelsen: ”Socialstyrelsen anser att personlig assistans i vissa kommuner fortfarande präglas av hemtjänstens värderingar och arbetsförutsättningar.” Man säger verkligen att kommunerna kanske inte är de bästa att ordna assistans för gravt funktionshindrade.

När beslutet om att införa schablonen fattades försäkrade man att den inte skulle innebära att någon enskild drabbades. Alla skulle i fortsättningen kunna anlita andra assistansanordnare än kommunen.

När man skall ansöka om särskilda skäl skall man vända ut och in på sitt liv. Inte bara för de sista kronorna utan man skall från den första kronan ange varför man skall ha dessa särskilda skäl. Då frågar jag: Vart tog integriteten vägen?

Jag tycker absolut inte att jag har fått svar på min viktigaste fråga. Vad avser socialministern göra för att en funktionshindrad som anlitar andra än kommunen även framöver skall kunna göra det? Socialministern

har svarat med många fina ord om mångfald och valfrihet, men dessa ord räcker inte. Verkligheten är att de som har anlitat t.ex. kooperativ kommer inte att kunna ha kvar sina assistenter. Vad avser socialministern göra för att det inte skall bli så och för att man med hjälp av alternativen även i framtiden skall kunna anordna assistans för gravt funktionshindrade?

Prot. 1997/98:11
7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag skall vara mycket kort. Så här ser verkligheten ut:

1994 beräknade man att det rörde sig om 7 000 personer. 1997 handlar det om 7 300 personer, varav 1 200 är barn att jämföra med 210 barn 1994. Då beräknade man att det skulle vara 40 timmar per vecka. Nu är genomsnittet 73,7 timmar per vecka. Då beräknade man kostnaden till 2,4 miljarder kronor. Nu kostar det 4 ½ miljarder kronor. Till detta kommer nog ytterligare 1 miljard om man räknar de pengar som kommunerna går in med. Så illa beräknades kostnaden för reformen. Så dåligt hade man grundat för att reformen skulle kunna vara långsiktigt hållbar.

För oss räcker det inte med att bara använda vackra ord. Vi skall betala reformen, och det gör vi. Vi har tagit fram pengarna. Dessutom upptäcker vi konstruktionsfel i reformen som har gjort att det över huvud taget inte går att göra några beräkningar. Det hör ju till att man kan redovisa också för skattebetalarna hur pengarna används. Sker det på ett sådant sätt att de verkligen kommer till nytta för dem som behöver hjälpen allra mest? Hur fördelas pengarna?

Därför måste vi se till att vi kan garantera reformens överlevnad på lång sikt för att man skall slippa den här situationen från budget till budget, att det blir dyrare än beräknat och att beräkningarna inte håller. Det är viktigt att skaffa sig en insyn och en inblick. Det är också viktigt att kooperativen hjälper till och ger oss underlag så att vi kan se på hur kostnaderna fördelas. Det handlar också om att man får skära ned kanske på administrationen och lokaler – vad vet jag. Det är alltså viktigt att vi får titta på detta så att vi kan säga att pengarna verkligen går till dem som behöver pengarna allra mest.

Vi är helt eniga om reformens betydelse. Men det handlar också om att vi skall se till att den kan betalas. Vi skall dessutom garantera de handikappade att vi kan betala även på lång sikt så att det skapas en trygghet. Vi skall fortsätta dialogen. Jag tänker inte riva upp dessa beslut omedelbart. Nu måste vi se till att vi får koll på kostnaderna och att vi får en ordning som kan bestå. Då behövs det också hjälp av organisationerna och kooperativen. Allt kan inte baseras på deras behov. Man skall komma ihåg hur fördelningen ser ut. Kommunerna har hand om nästan 5 500 ärenden och brukarkooperativen har hand om 945 ärenden. Det finns också några som är sina egna. De har känt det väldigt betungande och bett om hjälp för att kunna administrera det hela.

Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är synd att socialministern och regeringen inte har haft någon dialog med handikapporganisationerna och kooperativen innan man fattade beslut. Det har inte fattats bara ett beslut utan det har varit fråga om många beslut som förändrat och försämrat i reformen. Nu

*Fel! Okänt
växelargument.*

upptäcker man att den senaste förändringen kanske inte var så klok. Då skall man ha en dialog efteråt. Det är som att slänga in jästen efter degen. Man borde ha haft den dialogen tidigare.

Vad hjälper det de funktionshindrade som nu är i kooperativ som måste säga upp sina assistenter? Jag har redan fått signaler om att de håller på att säga upp sina assistenter därför att de får nej av försäkringskassan när det gäller särskilda skäl. Vad hjälper det dem att det förs en dialog efteråt? Den dialogen skulle ha förts innan.

Man kan inte ha en reform som inte är så många år gammal men som redan, efter ett par tre år, har utsatts för så många förändringar.

Då undrar jag återigen om socialministern kan sätta sig in i den ständiga oro som de funktionshindrade lever med genom de ständiga förändringarna. Jag har hört att många har blivit sämre därför att de ständigt går och oroar sig: kommer jag att ha min assistent i morgon eller inte?

För den som är handikappad är det en del omständigheter runt omkring som är annorlunda än för den som är frisk. Man måste planera sin tillvaro ganska noga. Man kan nästan aldrig göra något spontant. Man skall beställa färdtjänst och se till att ha någon med sig. Det är många sådana saker. Till detta skall inte behöva komma att man ständigt skall gå och oroa sig för om det fungerar runt omkring. Man vill ju leva ett så normalt liv som möjligt – eller hur?

Det skall inte heller behöva vara en ständig kamp med myndigheter och överklaganden för att man skall få sin rättighet.

Allt detta som socialministern räknar upp, dvs. hur många det är som får ersättning och hur många timmar det gäller, känner jag till. Vi moderater har också finansierat detta fullt ut, till skillnad från socialdemokraterna.

Återigen efterlyser jag mer än fina ord och prat om valfrihet och mångfald. Det krävs något mer om man menar allvar med att det är andra än kommunerna som skall kunna stå för assistans till gravt funktionshindrade. Det är i första hand de som kommer att drabbas när schabloniseringen och det lägre beloppet nu har införts och man har gett de 20 första timmarna till kommunerna, när man inte heller har finansierat det fullt ut utan kommunerna inte har fått pengar så att det räcker.

Fru talman! Min fråga kvarstår: Vad avser socialministern att göra för att leva upp till det som hon själv skriver i svaret till mig, dvs. att valfriheten och mångfalden skall finnas kvar?

Jag förstår att man nu desperat försöker ha en dialog med handikapporganisationerna och kooperativen, men det är ju för sent, när man redan har fattat beslut om detta här i riksdagen på förslag från regeringen.

Jag väntar mig nu att få ett svar till alla dem som går och är mycket oroliga. Jag antar att socialministern, precis som jag, har fått många brev, många telefonsamtal och mycket via Internet från enskilda handikappade och naturligtvis från kooperativ som på olika sätt har beskrivit vilka problem de har. Man kan inte låta det fortgå, utan det behövs en ändring redan nu.

Återställ det till det som gällde innan! Om man börjar med det kan man sedan ha den konstruktiva diskussionen med kooperativen för att försöka hitta en lösning. Jag är medveten om att allt inte är perfekt som det är i dag, men det är att kasta sig ut på ganska djupt vatten att fatta ett beslut innan man har haft dialogen och innan man ser att det håller. Det

är, som sagt var, inte första gången som man ändrar i den här reformen utan tredje eller fjärde gången på ett par år. Återställ det till det som gällde innan och ha sedan dialogen och kom fram med något nytt!

Prot. 1997/98:11
7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är just en sådan här inställning som har gjort att vi har haft att brottas med ett rekordstort budgetunderskott, dvs. inställningen att man tycker att man kan ta till tjusiga ord men inte betala reformerna. Det är anledningen till att vi nu kämpar förtvivlat för att se till att få fram pengar till reformer och rättighetslagstiftning. Det är vad vi gör: Vi ser till att plocka fram pengarna.

Det har blivit dubbelt så dyrt jämfört med beräkningarna en gång i tiden. De gjordes av en företrädare för samma parti, som säger sig värna om handikappade och som sedan vill skära ned statsbidragen till kommuner och landsting och vill minska skatten med 80 miljarder, samtidigt som man påstår att det kommer att bli bättre för dem som har det svårast eller som har funktionshinder av olika slag. Ursäkta mig, men jag tillåter mig tvivla på det.

Jag behöver inte heller undervisning om hur det är att vara handikappad. Jag vet hur det är. Jag vet vilka kraven och problemen är.

Jag skall inte säga något ont om kooperativen, men kom inte och påstå att de inte har fått göra sin röst hörd! Vi har haft ständiga kontakter med kooperativens företrädare. De har skrivit och ringt, och vi har haft en dialog. De har varit på departementet hela tiden. De var också med i bakgrunden när reformen gjordes. Ingen skall därför komma och säga att vi inte har lyssnat, inte har tagit till oss deras synpunkter eller inte har träffat dem.

Däremot är det så att regeringen måste bestämma och plocka fram pengarna när budgeten skall på plats. Sanningen är att det har varit ständiga överskridanden här, och det är bekymmersamt.

Jag tycker också att kooperativen, lika väl som alla andra arbetsgivare, har ett viktigt ansvar för att inte skrämma upp de assistensberättigade. Man har ibland sett tendenser till det, också när det inte har funnits anledning och det aldrig någonsin har varit avsikten att helt plocka bort assistansen som reform. Men jag får brev där det antyds att sådana påståenden har förekommit.

Vi har också ett ansvar för att säga att vi skall klara ut det här, och vi skall se till att det finns en långsiktig lösning; en reform som kan hålla för framtiden. Jag tänker inte riva upp det som vi nu har sagt i budgeten, utan vi måste följa det här mycket noga så att vi helst kan se till att det blir fler som får del av denna viktiga rättighet att få personlig assistans och att det är de som verkligen behöver assistansen som får den.

Kooperativen måste inte säga upp sina anställda, utan det finns andra vägar. Det handlar i så fall om var de väljer att dra ned. De kan först och främst få se över vilka andra utgifter de har. Det är alltså ingenting som säger att de måste säga upp sina assistenter. Men de måste också vara beredda att redovisa. Jag hoppas att Marietta de Pourbaix-Lundin också bryr sig om dem som inte har kooperativen som arbetsgivare.

Anf. 19 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag skulle vilja att socialministern i sitt sista inlägg visar på ett enda exempel där vi moderater sparar på de funktionshindrade. Det gör vi inte, utan vi plussar på pengar överallt. Vi lägger 1,7 miljarder mer på assistansersättningen än regeringen. Vi lägger mer på bostadsstödet. Vi lägger mer på rekreationsanläggningar som handikapporganisationerna använder. Det är bara några exempel.

Fru talman! Jag kan bara konstatera att den socialdemokratiska regeringen använder någon form av avvecklingspolitik. Man avvecklar kärnkraften. Man förtidsavvecklar äldre ur arbetskraften. Man avvecklar också alternativen, kooperativen, med det här förslaget. Man säger sedan att man skall ha en dialog med dem som man har avvecklat.

Jag hoppas innerligt att de här alternativen kommer att finnas kvar och att regeringen lever upp till handikappreformen och inte rör den fler gånger. Om man rör den får man göra en återställare. Jag lovar socialministern att vi moderater inte kommer att kritisera regeringen om den gör en återställare. Vi kommer att vara mycket tacksamma om regeringen gör den återställaren och återgår till det som gällde tidigare med assistansersättningen och sedan har en diskussion och dialog.

Låt alla alternativ få leva! Gör det för de funktionshindrades skull, så att de inte ständigt behöver gå omkring och vara oroliga utan kan känna tryggheten och känna att de kan leva som vi andra så långt det är möjligt, att de har integritet och inte behöver vända ut och in på sitt liv, att de har medbestämmande, att de får ha en kontinuitet och vet vem som kommer och hjälper dem! Jag vädjar till socialministern att göra något åt det här, inte bara nonchalera det och säga att regeringen inte tänker ändra det här utan får se vad det blir. Vad händer då med de funktionshindrade som av försäkringskassan och i domstol får nej till särskild ersättning? Skall de gravt funktionshindrade inte längre få använda sig av alternativen?

Anf. 20 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Återigen talar siffrorna för sig själva. När den borgerliga regeringen satte den här reformen i sjön räknade man med 7 000 personer. Nu är det 7 300 personer. Man räknade med 210 barn, och nu är det 1 200 barn. Man trodde att det skulle gälla 40 timmar per vecka, och nu betalar vi för 73,7 timmar per vecka i genomsnitt. Då trodde man att det skulle kosta 2,4 miljarder, och nu kostar det 4 ½ miljarder. Det är pengar som vi har tagit fram. Vi har inte skurit ned i den reformen, utan vi har betalat den.

Tycker Marietta de Pourbaix-Lundin att det också skall vara så att t.ex. kooperativen kan anställa personer till vilken kostnad som helst och sedan skicka räkningen till staten? Är det riktigt? Det är viktigt att vi funderar på hur de här systemen fungerar, så att människor tycker att det är rättvist, och att vi kan tala om det och redovisa det för skattebetalarna på ett klokt sätt.

Jag skall samtidigt säga att min strävan hela tiden har varit att se till att vi skall få en sådan tingens ordning att det inte skapas oro. Jag tycker att Marietta de Pourbaix-Lundin själv bidrar till oro genom att antyda att vi skulle ha dragit ned på reformen. Det har vi inte. Vi har ständigt ökat anslaget. Det går att läsa ut av siffrorna. Kostnaden är dubbelt så stor som

den man beräknade från början. Säg inte nej, för det vet jag eftersom jag själv har budgetansvar för detta.

Det är självklart att vi måste se till att vi får en sådan ordning att vi kan garantera att reformen blir en bra reform i fortsättningen också och helst att många fler kan omfattas av den, därför att nu är det många psykiskt sjuka som över huvud taget inte kommer i fråga.

Marietta de Pourbaix-Lundin frågar till slut vad det är som skulle bli sämre. Men är det någon som tror att det blir bättre för dem som är handikappade, behöver vård och omsorg om man drar ned på kommunernas och landstingens möjligheter att fullgöra sina uppgifter och skyldigheter gentemot medborgarna genom att minska med 80 miljarder?

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1997/98:11
7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Kompletterande pensionskydd på den inre marknaden: en grönbok
KOM (97) 283

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkanden 1997/98:UU5 och UU6
Socialutskottets betänkanden 1997/98:SoU2–SoU7
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU3

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 1997/98:2 Hållbart fiske och jordbruk
1997/98:Jo10 av Per Erik Granström m.fl. (s)
1997/98:Jo11 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1997/98:Jo12 av Lennart Brunander m.fl. (c)
1997/98:Jo13 av Carl-Johan Wilson (fp)
1997/98:Jo14 av Dan Ericsson m.fl. (kd)
1997/98:Jo15 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)
1997/98:Jo16 av Per Lager m.fl. (mp)
1997/98:Jo17 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)
1997/98:Jo18 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1997/98:5 Läkarnas vidareutbildning
1997/98:So1 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
1997/98:So2 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1997/98:6 Förskoleklass och andra skollagsfrågor

1997/98:Ub1 av Sigrid Bolkéus och Lena Klevenås (s)
1997/98:Ub2 av Inga Berggren m.fl. (m, c, fp, mp, kd)
1997/98:Ub3 av Inger Davidson m.fl. (kd)
1997/98:Ub4 av Annika Nilsson och Anders Ygeman (s)
1997/98:Ub5 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1997/98:Ub6 av Marianne Carlström m.fl. (s)
1997/98:Ub7 av Andreas Carlgren m.fl. (c)
1997/98:Ub8 av Karin Israelsson och Ingrid Skeppstedt (c)
1997/98:Ub9 av Monica Widnemark och Lilian Virgin (s)
1997/98:Ub10 av Gunnar Goude m.fl. (mp)
1997/98:Ub11 av Margitta Edgren m.fl. (fp)
1997/98:Ub12 av Åsa Stenberg m.fl. (s)
1997/98:Ub13 av Beatrice Ask m.fl. (m)

med anledning av prop. 1997/98:9 Skydd för förföljda personer, samordningsnummer, m.m.

1997/98:Sk14 av Gun Hellsvik m.fl. (m)

med anledning av prop. 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik

1997/98:Sf1 av Juan Fonseca (s)
1997/98:Sf2 av Paavo Vallius och Sinikka Bohlin (s)
1997/98:Sf3 av Paavo Vallius (s)
1997/98:Sf4 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1997/98:Sf5 av Lennart Daléus (c)
1997/98:Sf6 av Marie Granlund m.fl. (s)
1997/98:Sf7 av Roland Larsson m.fl. (c)
1997/98:Sf8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
1997/98:Sf9 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp)
1997/98:Sf10 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp)
1997/98:Sf11 av Rose-Marie Frebran m.fl. (kd)
1997/98:Sf12 av Johan Lönnroth m.fl. (v)

med anledning av prop. 1997/98:27 Lag om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet

1997/98:A3 av Dan Ericsson m.fl. (kd)
1997/98:A4 av Per Unckel m.fl. (m)
1997/98:A5 av Barbro Johansson m.fl. (mp)
1997/98:A6 av Ingrid Burman och Hans Andersson (v)
1997/98:A7 av Magnus Johansson (s)

med anledning av skr. 1997/98:4 Totalförsvar i förnyelse

1997/98:Fö1 av Annika Nordgren m.fl. (mp)

med anledning av skr. 1997/98:13 Ekologisk hållbarhet
1997/98:Jo19 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)
1997/98:Jo20 av Ewa Larsson och Per Lager (mp)

Prot. 1997/98:11
7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

med anledning av skr. 1997/98:19 Utvecklingen i informationssamhället
1997/98:T1 av Lilian Virgin m.fl. (s)
1997/98:T2 av Bengt Kronblad m.fl. (s)
1997/98:T3 av Margitta Edgren och Eva Flyborg (fp)
1997/98:T4 av Elisa Abascal Reyes (mp)

med anledning av skr. 1997/98:23 Invandrings- och flyktingpolitiken
1997/98:Sf13 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1997/98:Sf14 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Justitieutskottets betänkande
1997/98:JuU3 Rattfylleri

Trafikutskottets betänkanden
1997/98:TU2 Lag om tilldelning av spårkapacitet
1997/98:TU3 Mer tillgänglig kollektivtrafik
1997/98:TU4 Nollvisionen och det trafiksäkra samhället

Jordbruksutskottets betänkanden
1997/98:JoU3 Jordbruk m.m.
1997/98:JoU4 Kemikaliekontroll
1997/98:JoU5 Vatten- och luftvård
1997/98:JoU6 Genteknik

9 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 6 oktober

1997/98:11 av *Ingbritt Irhammar* (c) till statsministern
Tunnelbygget under Hallandsåsen
1997/98:12 av *Lennart Daléus* (c) till miljöministern
Tunnelbyggande genom Hallandsåsen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 oktober.

Prot. 1997/98:11
7 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

10 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställts

den 6 oktober

1997/98:36 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till miljöministern
Tunnelbygget vid Hallandsåsen

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 oktober.

11 § Kammaren åtskildes kl. 15.11.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
3 § Svar på interpellation 1997/98:5 om Europarådets kom-	
mande toppmöte.....	1
Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	1
Anf. 2 JAN BERGQVIST (s).....	2
Anf. 3 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	3
Anf. 4 JAN BERGQVIST (s).....	4
Anf. 5 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	5
Anf. 6 JAN BERGQVIST (s).....	5
4 § Svar på interpellation 1997/98:1 om de psykiskt sjukas	
situation	6
Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	6
Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	8
Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	9
Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	10
Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	10
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	11
Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	12
5 § Svar på interpellation 1997/98:4 om personer med funkt-	
ionshinder	12
Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	12
Anf. 15 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	14
Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	15
Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	15
Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	17
Anf. 19 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	18
Anf. 20 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	18
6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från	
Europeiska kommissionen	19
7 § Förnyad bordläggning.....	19
8 § Bordläggning.....	19
9 § Anmälan om interpellationer.....	21
10 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	22
11 § Kammaren åtskildes kl. 15.11.....	22

*Fel! Okänt
växelargument.*

